

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 3. Quotuplex sit actus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

actus versatur, vel in quod tendit, terminus ipsius actus vocandus venit vniuersim, vt constat ex dictis. Ex quibus etiam patet actum ex proprio conceptu veluti quendam modum esse seipso immediatè affixum subiecto, cuius actus est, siue illud immediatè tangentem, seque etiam ipso respicientem terminum, circa quem versatur.

13 Ex quo tandem colligitur, reliquas formas, quæ non se ipsis immediatè, sed media vnione superaddita, aut media receptione subiectum informant, vel ipsi adherent, aut inherant, improprie, & translaticie tantum vocari actus, vel quod fundamentum præbent, vt actus aliquis formalis, & proprius subiecto, cui insunt, ab intellectu tribuatur, vel quod dum subiectum eis vnitur, aut illas recipit, verè exercetur circa illas per actum proprium vnionis, aut receptionis earum, ad tale vnue actum proprium secundum de actu primo, siue de potentia reducit. Crediderim autem eiusmodi formas non ideo dictas actus ab Aristot. quod per illas actuatur subiectum, seu de potentia ad actum reducit, vt vulgo circumfertur inter modernos; sed quod subiecto præbent potentiam, quæ quidam actus primus est, ad exercendas aliquas operationes ipsorum proprias. Ob id enim definiens Philosophus animam, quæ è genere talium formarum est, dixit lib. 2. de Anim. cap. 1. text. 6. *Anima primus est actus, perfectioque corporis naturalis potentia vitam habentis.*

14 Substantia autem simplex, qualis est Angelus, propterea duntaxat actus subsistens ad distinctionem actus informantis vocari solet: quia non est potentia perfectibilis intrinsecè per aliam substantiam, vti materia prima rerum corporearum per formam perfectibilis est, & ideo absolute potentia dicitur. Quo iure Deus etiam similiter actus purissimus appellatur: quia per nihil aliud sibi accrescens perfectibilis est. Verum huiusmodi loquutiones minus propriè nomen actus usurpant, vt patet ex dictis.

15 Porro actus quilibet propriè dictus, de quo hic tractamus, trifariam à nobis concipi solet. Primò vt exercitium actuale subiecti: quia ratione significatur per verbum. Secundò cum abstractione quadam: quo pacto significatur per nomen verbale: tertio vt compositum cum subiecto: quo modo per participium verbi significatur; & in concreto sumi dicitur, iuxta latius dicta disp. 2. quæst. 4. Confess. 3.

QVÆSTIO III.

Quomplex sit actus?

16 **Q**Uot sunt conceptuum obiectiuorum significabilium per verba diuersa genera; tot genera diuersa sunt actuum, vt constat ex dictis q. 2. omnes tamen ad quædam certa capita sunt in præsentia retinendi.

Diuisio 1.

17 Et primum actus vniuersalissimè sumptus in physicum, & metaphysicum est diuidendus. Deinde Physicus in intrinsecum per adhesionem: extrinsecum, & semiextrinsecum. Metaphysicus autem in intrinsecum per identitatem, & semiextrinsecum.

Actum physicum voco illum; qui physicè est superadditus subiecto, cuius actus est, ab eoque subinde adequatè distinctus physicè. Metaphysicum autem eum appello, qui per rationem nostram duntaxat est superadditus suo subiecto, cum eoque

Pharus Scient. Tom. 1.

proinde re ipsa idem est saltem inadæquatè. Deinde Physicum intrinsecum per adhesionem dico illum actum, qui re ipsa formalis est, per eumque subinde re ipsa formaliter exercetur subiectum, tanquam per quoddam exercitium formale realiter sibi adiunctum seu adhærens, se verò tangens intrinsecè, seu immediatè. Tales sunt actio respectu agētis, passio respectu passi, vnio respectu extremi vniti, & vniuersim omnis modus realis significabilis per verbum respectu rei, cuius est modus. Actus autem physicus, aut extrinsecus, aut semiextrinsecus per adhesionem ille dicendus venit, qui cum per rationem nostram duntaxat sit actus formalis, à fundamentis tamen desumitur distinctis adequatè à subiecto, quorum aut omnia, aut aliqua ipsi subiecto non adherent. Prioris exemplum sunt actus, quo paries videri dicitur, & quoduis obiectum cognosci; actus quo voces significare dicuntur; & similes. Posterioris autem exemplum sunt actus, quo vnus homo dicitur cum altero colloqui, aut contrahere, aut concurrere, actus quo sensus aliquis externus honestè operari dicitur, aut peccare, & ceteri huiusmodi.

Iam verò actus metaphysicus (qui re ipsa nunquam potest esse formalis, sed tantum fundamentalis, duntaxatque subinde est formalis per rationem nostram, vt patet) tunc dicitur intrinsecus per identitatem, quando adequatè est identificatus re ipsa cum subiecto, cuius est actus, vt pote formalitas quedam eius per modum actus, seu exercitij à nobis concepta. Tunc verò dicitur semiextrinsecus, quando fundamēta, vnde sumitur, partim sunt identificata, & partim distincta re ipsa à subiecto, cuius est actus. Prioris generis sunt potentia, qua Deus dicitur posse intelligere, aut posse existere, & ipse actus tum intelligendi, tum existendi. Identitas, qua dicitur animal identificari cum rationali, & alij actus huiusmodi. Posterioris autè generis sunt omnes actus, qui interueniunt in denominationibus semiextrinsecis desumptis tum à natura subiecti denominati, tum ab aliis fundamentis extrinsecis, & ceteri huiusmodi, vt cum dicimus. Petrum assimilari Ioanni. Ioannem distingui à Petro. Peccatum dissonare rationi. Ignem applicatum ligno posse illud comburere, &c.

Porro subiectum, cui conuenit actus physicus, physicum subiectum dicetur cum latitudine loquendo. (Nunc enim non agimus solum de subiecto physico pressius accepto, quale dicitur subiectum receptionis comparatione formæ receptæ) Metaphysicum autem subiectum appellabitur illud, cui conuenit actus metaphysicus. Pariterque terminus prioris actus terminus physicus, posterioris verò terminus metaphysicus dici poterit.

Obseruandum tamen est primò, vt rectè de actibus, & cum distinctione loquamur, solum actum physicum intrinsecum per adhesionem esse actum formaliter non tantum in mente nostra obiectiuè, sed etiam in se à parte rei. Ceteros verò seu physicos, seu metaphysicos duntaxat esse actus formaliter, prout sunt obiectiuè in mente nostra. Quocirca bifariam possumus de illis loqui, siue illos accipere. Etenim quilibet eorum aut potest accipi formaliter, pro conceptu scilicet formalis in superioribus exposito, quem nos eius formamus, quemque in mente nostra sortitur: quo pacto exercitium quoddam subiecti circa erminum est, atque aded respectus quidam rationis non fictus, sed suppositiuitus, iuxta doctrinam statutam d. 2. q. 3. Conf. 7. Aut potest accipi realiter, seu fundamentaliter, pro obiecto scilicet, seu conceptu reali cognito à nobis sub dicto formali conceptu. Quo pacto, si sit metaphysicus intrinsecus,

P forma,

formalitas erit identificata realiter, cum subiecto, cui attribuitur. Si verò sit aut metaphysicus semiextrinsecus, aut physicus, vel extrinsecus, vel semiextrinsecus aggregatum quoddam erit conceptum realiter inter se distinctorum: qui omnes fundamenta appellantur denominationis, aut semiextrinsecæ, aut extrinsecæ quæ per huiusmodi actum, seu per concretum eius subiecto denominato dicitur tribui. Quæ quidem fundamenta, si vnum subiectum denominatum excipias, indirectè, seu in obliquo accipiuntur, seu concipiuntur: cum tamen subiectum ipsum directè seu in recto capiatur, seu concipiatur.

21 Secundo, obseruandum est aggregatum eiusmodi fundamentorum, ex quibus istud denominatum, siue actum genus resultat, à nostròve intellectu definitur, quod proinde conceptum reale, seu fundamentalem eorum formali contrapositum dicimus; etsi aliquando coalescat ex pluribus entibus sumptis secundum totum quod ipsa sunt à parte rei; plerumque tamen non ex pluribus integris entibus, sed ex pluribus eorum formalitatibus ab aliis eorumdem præcis obiectiue coalescit. Quando autem ex pluribus integris entibus, & quando ex pluribus plurium entium formalitatibus tanquam à suo fundamento sumatur actus ex natura principiorum determinantium intellectum ad talem actum cognoscendum diiudicandum est, iuxta doctrinam

22 generalem statutam *disput. 2. quest. 3.* Denique quoniam per actum subiectum denominari dicitur, ipseque actus vniuersè subiecti denominatio appellatur, præsertim quando in concreto adiectiuo sumitur, iuxta doctrinam supra statutam *disput. 2. quest. 4.* quot modis actus ipse diuiditur, totidem denominatio diuidi solet. Atque ita iuxta diuisionem datam alia erit denominatio physica, alia metaphysica, & physica alia intrinsecæ, alia semiextrinsecæ, alia extrinsecæ per adhesionem. Metaphysica autem alia intrinsecæ, alia semiextrinsecæ per identitatem. Pariterque iuxta diuisiones sequentes actus poterit vnusquisque, prout sibi placuerit, denominationem diuidere.

Diuisio 2.

23 Deinde actus seu physicus, seu metaphysicus in rectum, & circularem diuidendus est.

Rectum appello eum, per quem subiectum exercetur circa aliud quidpiam à se distinctum. Circularem verò eum, per quem subiectum exercetur circa seipsum. Pro exemplo prioris ex physicis sint actio, passio, vnio, & ceteri huiusmodi. Ex metaphysicis potentia, dissonantia, conuenientia vnus cum alio, vel ad aliud, & similes. Pro exemplo autem posterioris ex physicis sit cognitio, qua intellectus cognoscit se ipsum; amor, quo voluntas se amat, & substantia, qua substantia in se ipsa subsistit. Ex metaphysicis identitas, siue actus essendi, quo vnumquodque asseritur esse ipsummet, conuenientia, qua vnumquodque sibi ipsi conueniens, seu bonum dicitur. Ex quo patet eiusdem ad seipsum bene posse esse relationem, siue respectum non solum ratione nostra, sed etiam reipsa. Quidquid vulgò in oppositum dici solet.

Diuisio 3.

24 Præterea actus vniuersim acceptus in actum primum, & actum secundum diuiditur celebri diuisione.

Vocatur autem actus primus ille, qui per verbum *posse* significatur, & in abstracto per nomen verba-
le *potentia* dicitur. Actus verò secundus est quilibet alius per aliud quoduis verbum significatus. Idcirco autem potentia optimo iure vocatur actus primus; quia & est actus significabilis per verbum, & ceteros omnes actus aliorum verborum antecellit, qui subinde vocantur actus secundi. Etenim vbi-
cumque est aliquis actus reliquorum, ibi præsto adest potentia siue actus primus illi respondens. Nam, qui videt, potest videre, qui cognoscit potest cognoscere; qui currit, potest currere; qui existit, potest existere; qui vnitur, potest vniri; qui producit, potest produci, &c. Vnde illud vulgare axioma emanauit. *Ab actu ad potentiam bona est consequentia*: hoc est, ab actu secundo ad actum primum. Omnis enim actus secundus essentialiter connectitur cum actu primo; neque sine ipso potest consistere; non tamen è conuerso. Quo fit, ut actus primus in quantum actus primus prior natura sit, quam secundus, ob idque primus appellatur tum prioritate incon-
nexionis non mutua secundum seriem connexionis, tum prioritate quadam rationis secundum seriem originis, prout infra suo loco monstrabimus.

Rogabis, qua ratione actus primus, seu potentia
25 definitur possit? Respondeo stricte loquendo indefinibilem esse iuxta doctrinam terminorum definiti-
bilibium, indefinibiliūque suo loco tradendam: quia est terminus omnium notissimus: atque adeo amplius non potest explicari, quam si dicamus, *Potentia est, qua vnumquodque posse aliquem actum dicitur*. Aduertere tamen hic oportet nomine *actus* absolute, & sine addito pronuntiato tantum intelligi actum secundum. Potentia enim nunquam per nomen *actus* absque additamento *primus* significatur. Hinc.

Diuisio 4.

Actus alius venit dicendus possibilis, alius im-
26 possibilis, alius necessarius, alius contingens sub-
iecto, cuius actus concipitur. Idque vel simplici-
ter, & sine addito, vel cum addito *naturaliter*, aut
moraliter.

Ille actus simpliciter est possibilis suo subiecto, ad quem in subiecto ipso datur potentia aliqua: impossibilis verò simpliciter, ad quem datur omnino nulla. Simpliciter necessarius, ad cuius contradic-
torium nulla datur omnino: & simpliciter con-
tingens, ad quem, & ad eius contradictorium seorsim aliqua datur. (Dicuntur autem actus contradic-
torij ij, quorum alter negatio alterius est) actus verò naturaliter possibilis subiecto est, ad quem subie-
ctum habet potentiam naturalem, id est, consen-
taneam iuri naturæ, valentemque citra miraculum exercere ipsum actum. Naturaliter impossibilis, ad quem non datur in subiecto talis potentia. Natu-
raliter necessarius, ad cuius contradictorium non datur. Et naturaliter contingens, ad quem, & ad eius contradictorium seorsim datur. Denique ille actus moraliter possibilis subiecto est, ad quem subiectum non solum simpliciter, & naturaliter, sed insuper prout res moraliter, & humano modo solent contingere, potentiam habet. Impossibilis autem moraliter, ad quem in subiecto non est eius-
modi potentia. Necessarius moraliter, ad cuius contradictorium non est. Et contingens morali-
ter, ad quem, & ad contradictorium seorsim est
Hinc rursus.

Diui

Divisio 5.

27 Tum potentia, tum impotentia, à quibus actus appellatur, eundemque possibilis aut impossibilis, aut necessarius, aut contingens, alia est metaphysica, alia physica, alia moralis sumptis his vocibus *metaphysica*, & *physica* aliter quam supra *divisio* 1.

Ea potentia, aut impotentia subiecti dicitur metaphysica, à qua actus simpliciter euadit aut possibilis, aut impossibilis, aut necessarius, aut contingens ipsi subiecto, iuxta dicta *divisio* 4. Ea autem dicitur physica, à qua actus naturaliter talis euadit. Ea denique moralis, à qua actus euadit talis moraliter: unde consequenter ipsa possibilitas, aut impossibilitas, aut necessitas, aut contingencia actus, alia metaphysica, alia physica, alia moralis venit dicenda: ipseque actus rursus aut metaphysicè, aut physicè, aut moraliter possibilis; similiterque vel impossibilis, vel necessarius, vel contingens.

28 Vnde præterea subiectum actus ab eisdem terminis aut potens, aut impotens, aut necessitatus, aut indifferens ad actum ipsum denominatur, sua seruata proportionem. Idque vel metaphysicè, vel physicè, vel moraliter. Insuper neutraliter dici solet passim; tale subiectum per talem actum exerceri, aut possibile, aut impossibile, aut necessarium, aut contingens esse. Idque vel metaphysicè, vel physicè, vel moraliter: ut possibile est metaphysicè existere secundum mundum: impossibile Deum mori: necessesse, seu necessarium Deum existere. Contingens existere Petrum. Possibile est physicè Petrum mori. Impossibile Petrum volare: necessarium ignem calefacere: contingens Petrum se occidere. Possibile est moraliter Petrum loqui. Impossibile Petrum se occidere: necessarium Petrum se amare. Contingens Petrum sedere, &c.

29 Speciatim verò subiectum, cui actus existendi est possibilis, aut impossibilis, aut necessarius, aut contingens, adiectiue, & absolute appellari solet possibile, aut impossibile, aut necessarium, aut contingens. Idque etiam vel metaphysicè, vel physicè, vel moraliter: sic dicitur absolute tale ens est possibile, aut est impossibile, aut est necessarium, aut est contingens, hoc ipso, quod tali enti est possibilis, aut impossibilis, aut necessarius, aut contingens actus existendi: hanc enim iste actus præ cæteris prærogatiuam habet. A potentis enim, aut impotentis cæteris quibusque actibus respondentibus non denominatur subiectum absolute possibile, aut impossibile, aut necessarium, aut contingens, quemadmodum à potentia, aut impotentia ad existendum; tamen si denominatur potens aut impotens, aut necessitatum, aut indifferens ad tales actus, neutraliterque dicitur, ut notatum est; tale subiectum per tales actus exerceri possibile, aut impossibile, aut necessarium, aut contingens esse.

30 Porro subiectum actus, cui actus necessarius atque adeo ei necessario annexus est, quodque subinde ad actum ipsum necessitatu dicitur, cum eodè etiam dicitur connecti, siue conexum esse, id est, veluti colligatum ipsi iuxta dicenda generatim de connexionem rerum infra suo loco. Connexio autem huiusmodi penes naturam necessitatis aut metaphysica, aut physica, aut moralis erit iuxta dicta. Subiectum autem actus, cui actus impossibilis est, cum contradictorio ipsius actus conexum erit iuxta dicenda etià ibidem; idque similiter vel metaphysicè, vel physicè, vel moraliter. Quoties autem subiectum cum aliquo actu conexum est, & cum potentia ad talem actum

Pharus Scient. Tom. I.

eodem modo conexum est, siquidem actus sine potentia nequit subiecto conuenire; neque subiectum potest absque potentia ad actum per actum ipsum exerceri. Sed de his *infra* plura.

Aduertendum tamen hic est vnicam potentiam ad existendum, quam vnumquodque subiectum potens existere habet, inter omnes cæteras, vulgo potentiam logicam dici. Huius tamen appellationis neque necessitatem, neque fundamentum idoneum video. Quocirca huiusmodi nomenclatura reiecta, nunquam ego talem potentiam logicam nuncupabo, nisi referendo aliorum loquendi modum, sed vel metaphysicam, vel physicam, vel moralem iuxta traditam diuisionem: potest enim illa, sicut & pleræque alia intra suum genus tres eas differentias subire, vt satis ex se notum est.

Divisio 6.

Actus primus, siue potentia in vniuersum in actum primum proximum, & in actum primum remotum; siue in potentiam proximam, & remotam celebri etiam diuisione diuiditur.

Potentia proxima, quæ etiam immediata venit dicenda, ea est, ad quam immediatè sequitur actus secundus, cuius est potentia; vel eentè ea, cuius terminus immediatus est actus secundus talis potentie proprius. (Potentia quippe, seu actus primus circa actum secundum, vt circa terminum versatur, perinde atque actus secundus circa alium terminum versari solet: vt ex superius dictis constat.) Potentia autem remota, siue mediata est illa, quæ non immediatè, sed mediatè versatur circa actum illum, cuius potentia remota dicitur: alii videlicet actibus, potentii, quæ interpositis. Concipienda itaque est series quædam extensa potentiarum, & actuum sibi continuo quodam ordine succedentium, quo pacto aliæ quæque res secundum seriem ordinatæ singulæ singulis succedunt in ea serie, quam componunt, iuxta doctrinam vniuersalem ordinum *inferius suo loco* tradendam. Ita quidem vt prima potentia seriei (supponamus nunc dari primam, de quo postea immediatè terminetur ad suum proprium actum, & ex hoc, aut eius termino, aut vtroque resulter constituta secunda potentia qua etiam terminatur ad proprium actum; & ex hoc rursus, vel termino eius, vel vtroque resulter tertia potentia, quæ pariter ad ad suum actum terminata progignat quartam, & ita deinceps. Dicimus ergo potentiam quamlibet dictarum comparatione proprii actus proximam, siue immediatam esse: remotam verò siue mediatam comparatione actuum reliquorum ei succedentium: nimirum primam comparatione actuum secundæ, terciæ, & quartæ; & secundam comparatione actuum terciæ, & quartæ, & tertiam comparatione actus quartæ. Vnde eo magis remota potentia erit, quò longior fuerit series, seu pars seriei, actuum, & potentiarum interuenientium ab illa ad actum, comparatione cuius remota dicitur, vt constat.

Porro potentia proxima, & remota aut possunt esse adæquate inter se distinctæ, vt si entitas A. producat terminum B; & entitas B se sola producat terminum C. quo casu entitas B. seorsim ab A. erit potentia proxima actus productionis termini C. cuius A. erit potentia remota seorsim pariter à B. Aut possunt esse inadæquate solum distinctæ inter se, vt si A. producat B. rursusque A. & B. simul producant C. tunc enim A. & B. constituent potentiam proximam actus productionis termini

P. 2

C. cuius

C. cuius A. solam erat potentia remota. Et hoc secundo modo substantia quælibet creata, quæ ali- quibus indiget accidentibus, aut conditionibus ad operandum, potentia remota appellatur talis operationis, quatenus seipsa potest cum talibus accidentibus, vel conditionibus coniungi, quibus positis per eorum consortium reddetur proximè potens ad operandum: eiusmodi quippe præterea coniunctio quidam actus interpositus seu intermedius est significabilis per verbum, ut patet.

- 34 Observare tamen oportet, illam potentiam tantum solere dici remotā comparatione alicuius actus, quæ denotat talique modo propriū subiectum potens causare illam, nempe remotè, ut evenit in exemplis propositis. Quod fere evenit quoties ex potentiis, & actibus eiusdem generis series componitur; non verò itidem quādo coalescit ex potentiis, & actibus diversorum generum. Avus enim potens remotè dicitur causare nepotem, & ex eo quod potest proximè causare filiū, qui poterit proximè causare ipsum nepotem; sicuti causa causæ cōmuniter dici solet causa causati, nempe remota. Non tamen dicitur pater potens remotè Roman ire, & Papam videre, ibique uxore ducere, &c. Ex eo quod proximè potest causare filiū, qui poterit proximè ea cuncta præstare. Similiterq; ferme contingit in similibus casibus.

Divisio 7.

- 35 Amplius actus uniuersè sumptus diuiditur in positium, & negatiuum.

Actus positium est, qui ex conceptu suo aliquid in rerum natura ponit. Negatiuum autem, qui non ponit, sed potius aufert, siue remouet. Appello enim actum negatiuum negationem, seu carentiam cuiuslibet actus, qui quidpiam positium recipit. Quamquam enim negatio, seu carentia actus à parte rei prorsus sit nihil, ut constabit ex dicendis *disp. 9. q. 3.* Quia tamen ea à nobis concipitur, ut aliquid cum fundamento subsistente, de eaque ut sic, ac si esset actualis quædam remotio actus philosophamur; & quidem vere per quamdam æquiualentiam, ut explicabimus *ibid.* idcirco illam non absiure inter actus recensemus, & actum negatiuum, contra ponendo illum positium, appellamus. Itaque negationem, siue carentiam cuiuslibet actus, siue secundum, siue primum, actum negatiuum dicimus, uniuersè.

- 36 Duo tamen sunt adnotanda. Primum, non solū ad actum secundum positium, sed etiam ad carentiam cuiuslibet actus, quam actum negatiuum vocamus, potentiam positium dari, quando id, quod potest carere actui, est quid positium, utpote quod à suam entitate positua potissimū denominatur potens illo carere: est in tali denominatione negatio insuper, seu potius non esse alicuius quandoq; ex connotato inuoluatur. Potentia enim, cuius fundamentum potissimum atq; directum est positium, positua dicitur absolute: tamen si aliquid eius fundamentum obliquū ex connotato complectens illam sit negatiuum, ut patet in potentia proxima ad amorem voluntatis creatæ, quæ ab omnibus positua censetur, etsi cōpleatur ex connotato, ut verè complectitur per carentiam prædeterminationis ad odium, siue per non existentiam eius. Vnde colliges carentiam, seu negationem potentie positue inter actus secundos negatiuos venire recensendā, etsi sit carentia actus primi: tum quia ad ipsam datur in subiecto carente alius actus primus, siue potentia: tum quia ea per verbum *carere*, seu *negare*, non per verbum *posse* significatur: solus autē significatus per verbum *posse* est actus primus, ut constat ex dictis.

Vnde secundum notandum sequitur: etsi carentia actus bene actus negatiuus vocetur, carentiam tamen potentie non bene dictam iri impotentiam negatiuam. Tum quia carentia potentie inter actus secundos negatiuos censetur, ut diximus, quocirca potius actus negatiuus, quam potentia negatiua dicenda venit. Tum quia nomen potentie negatiue illi potentie est referendum, quæ cum ex suo conceptu potentia sit, quid tamen negatiuum est, qualis est potentia, quæ negationibus tanquam subiectis à nobis tribui solet, dum illas potentes concipimus ad existendum, ad coexistendum aliis ad terminandum sui cognitionem, &c.

Divisio 8.

Diuiditur etiam actus tam primus, quam secundus in actum actiuum, & actum passiuum. 38

Actus secundus actiuus generali appellatione appellatur quicumque significatur per verbum actiuum. Passiuus autem quicumque per passiuum.

Actus verò primus, seu potentia, iuxta hanc appellationem, actiua venit nuncupanda, quoties est potentia ad actum secundum actiuum: passiuia autem quoties est potentia ad passiuum. Strictius tamen solet sumi actus actiuus pro actione, quam vocant de prædicamento actionis: passiuus autem actus pro passione de prædicamento passionis, media qua in subiecto recipitur terminus per actionem productus. Et consequenter eiusmodi actuum potentie strictius etiam per denominationem sumptam ab ipsis actiua, & passiuia appellantur. Porro actus actiuus iuxta priorem acceptionem actio grammaticalis vocari consuevit, passiuus autem passio grammaticalis. Cum tamen iuxta acceptionem posteriorem actio & passio physica nuncupentur.

Mitto alias diuisiones, quæ in actum insuper immediate cadere possent; aptius tamen cadent mediate, dum alios terminos transcendent, sub quibus actus continetur, in sequentibus diuidamus. 39

QVÆSTIO IV.

Quanam propositiones evidentes, aut alias certæ, seu per se notæ, seu demonstratæ ex terminis huius disputationis in superioribus expositis eliciantur.

Cum materia huius disputationis ad Metaphysicam bona ex parte pertineat, oportet ex terminis eius nonnullas propositiones elicere tum per se notas; tum demonstratas iuxta methodum præstitutam in præfatione ad lectorem. 40

Porro principia scientiarum, quæ ad Metaphysicam pertinent, ex terminisque subinde ad Metaphysicam spectantibus componuntur, ad duo capita reuocantur, nimirum ad definitiones, quibus scientie termini definiuntur, seu explicantur, & axiomata, quæ à propositionibus per se notis talis scientie nihilo differunt. De quo plura inferius suo loco. Igitur, quod ad præsentem disputationem attinet. Cum terminorum eius definitiones in duabus præcedentibus questionibus satis superque sint expositæ, sequitur ut in præsentem imprimis propositiones per se notas, siue axiomata maioris momenti pertinentia ad eisdem terminos exhibeamus. postmodumque ex utraque principis aliquas propositiones per aliud notas maioris momenti itidem demonstremus. 41

Propo